

ادیب جهان اسلام

بهاءالدین محمد بن حسین عاملی، ملقب به «شیخ بهایی» از عالمان عصر صفویه است.

بهاءالدین محمد بن حسین عاملی، ملقب به «شیخ بهایی» از عالمان عصر صفویه است. وی به دلیل احاطه بر علوم مختلفی چون فلسفه، عرفان، فقه، نجوم، ریاضی، ادبیات، منطق، مهندسی، اخلاق و تاریخ، حکیم فرزانه زمان خود بود و آثار بسیاری از او بر جای مانده است.

شیخ بهایی، دانشمندبهاءالدین محمد بن عزالدین حسین عاملی، متخلص به شیخ بهایی در سال ۹۵۳ هجری قمری در روستای «جبع» در جبل عامل متولد شد. خانواده او پس از یک سال از این روستا به شهر جبل عامل رفتند و در آنجا ساکن شدند و شیخ بهایی تا ۱۰ سالگی به همراه خانواده اش در این شهر زندگی کرد. جبل عامل از مناطق شیعی نشین کشور لبنان محسوب می شد که با حضور «شهید ثانی» رونق علمی یافت و به تدریج تا قرن دوازدهم هجری یکی از بزرگ ترین حوزه های علمیه شیعه شد.

عزالدین، پدر شیخ بهایی با شهید ثانی ارتباط نزدیک داشت. با کشته شدن شهید ثانی، عزالدین و خانواده اش امنیت لازم را نداشتند. با توجه به فشار دولت عثمانی بر شیعیان جبل عامل و همچنین دعوت حکومت شیعی صفوی در سده های دهم و یازدهم هجری، پدر شیخ بهایی تصمیم گرفت جبل عامل را ترک کنند و راهی ایران شوند. در آن دوره، بسیاری از علمای جبل عامل به ایران مهاجرت کردند. این خانواده در قزوین، پایتخت آن زمان ایران ساکن شدند.

شیخ بهایی در قزوین که کانون علمای آن زمان بود، زیر نظر پدرش و دیگر اساتید، آموزش دید و به دلیل ذکاوت بالا، در زمانی کوتاه گوی سبقت را از دیگر هم عصران خود ربود. شیخ بهایی در عصر صفویه به عنوان یکی از عالمان این دوره مطرح شد و توانست تحول های چشمگیری را در برخی علوم ایجاد کند.

از شیخ بهایی آثار و تالیفات مکتوب بسیاری برجای مانده که تحقیقات و نظریه های او در زمینه های مختلف علوم را در بر می گیرد. میرداماد یکی از علمای زمان و از دوستان نزدیک شیخ بهایی بود که در بسیاری از مواقع او را همراهی می کرد.

شیخ بهایی علاوه بر احاطه بر علوم فلسفی، دینی، نجوم و ریاضیات، مهندسی بی بدیل نیز بود. آثار و بناهای بازمانده از عصر صفویه که طراحی و مهندسی ساخت آن ها را انجام داده است، نمونه هایی از عجایب زمان است. از جمله این آثار معماری می توان به منارجنبان و حمام شیخ بهایی در اصفهان اشاره کرد. این دو اثر جزو شاهکارهای مهندسی شیخ بهایی محسوب می شوند که تا به امروز مانند آن ها طراحی نشده است.

شیخ بهایی را صاحب کرامت دانسته اند و روایت های عجیبی از او بر سر زبان ها است. او در زمینه ادبیات نیز تبحر داشت و آثار وی نشان دهنده نبوغ ادبی این اندیشمند بزرگ است.

عزالدین در قزوین به عنوان بالاترین مرجع دینی در قلمرو صفوی، منصب «شیخ الاسلامی» را از شاه طهماسب صفوی دریافت کرد. شیخ بهایی زیر نظر پدر خود و دیگر اساتید عصر صفویه، تحصیل کرد و در مدت کوتاهی از تمامی شاگردان هم دوره خود پیش افتاد. ذکاوت بالا و تلاش های مستمر در کسب علوم، سبب توفیق وی شد و توانست بر اکثر علوم زمان خود تسلط یابد و عنوان «حکیم» را از آن خود کند. عنوان حکیم برای دانشمندان و اندیشمندانی به کار می رفت که بر تمامی علوم عصر خود، احاطه پیدا کرده و صاحب نظر می شدند.

با تغییر پایتخت حکومت صفویان از قزوین به اصفهان، خانواده شیخ بهایی نیز به اصفهان رفته و در این شهر سکونت یافتند. شیخ بهایی در اصفهان به مقام «شیخ الاسلامی» دست یافت؛ اما پس از گذشت مدتی، تمایل خاصی به آن نشان نداد و از شوق رفتن به مکه، این مقام را کنار نهاد و راهی سفر حج شد. سفر وی به مکه، مدت زمان زیادی طول کشید و به سرزمین های مصر و شام نیز سفر کرد. او در این سفرها به دنبال تکمیل دانش خود در ملاقات با دانشمندان صوفی بود؛ بعد از سفر به اصفهان بازگشت و تا پایان عمر در دربار شاه عباس صفوی باقی ماند.

شیخ بهایی خدمات زیادی به جامعه کرد. وی علاوه بر خدمات علمی و آثار مکتوبی که از خود به جای گذاشت، با ساخت بناهایی

خارق العاده در اصفهان بر اساس نبوغ مهندسی خود، شاهکارهای معماری در جهان برجای گذاشت که تاکنون مانند آن ها در هیچ جا دیده نشده است. او سرانجام در ۸۷ سالگی در شهر اصفهان دیده از جهان فرو بست. پیکر شیخ بهایی در شهر مشهد و در جوار حرم امام هشتم شیعیان به خاک سپرده شد.